

SECRETARIA GENERALIS
SYNODY

SECRETARIA GENERAL DEL SÍNODE

Grups d'estudi sobre qüestions sorgides en la primera sessió de la XVI Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes a aprofundir en col·laboració amb els Dicasteris de la Cúria romana

Pistes de treball

1. D'acord amb la tasca que se li havia encomanat, la primera sessió de la XVI Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes (octubre de 2023) va afrontar les qüestions emergides del Poble de Déu en la fase de consulta i escolta del Sínode 2021-2024, amb l'objectiu de seguir centrant-se en els passos que «l'Esperit ens convida a fer per créixer com a Església sinodal»¹. Els fruits del treball de la primera sessió estan recollits a l'*Informe de síntesi* (IdS), que els articula al voltant de vint nuclis, a cadascun dels quals dedica un capítol. En cada capítol, l'IdS posa en evidència convergències, qüestions a afrontar i propostes.

2. Entre els fruits de la primera sessió cal destacar l'aparició d'una sèrie de qüestions rellevants referents a la vida i a la missió de l'Església en una perspectiva sinodal, sobre les quals l'Assemblea va arribar a un consens consistent, gairebé sempre superior al 90 %. Es tracta de qüestions que «s'han de tractar a nivell de tota l'Església i en col·laboració amb els Dicasteris de la Cúria romana»², amb uns terminis adequats. Aquestes mantenen un doble lligam amb el procés del Sínode 2021-2024. D'una banda, de fet, incideixen en la fesomia i l'estil d'una Església sinodal; d'altra banda, el seu estudi en profunditat requereix realitzar-se amb modalitats autènticament sinodals, implicant experts de tots els continents, potenciant la col·laboració interdicasterial i configurant així un laboratori pràctic de sinodalitat. No només són importants els temes, sinó *com* es fa la reflexió, escoltant junts la veu de l'Esperit Sant. En efecte, Ell és el veritable mestre de l'harmonia i la comunió, que capgira les nostres previsions i expectatives per crear quelcom nou; és Ell qui ens guia en la missió i sap què necessita cada època i cada moment.

3. A la Carta enviada al Secretari General del Sínode el 22 de febrer de 2024, el Sant Pare ha recollit aquests temes en deu punts, assenyalant-los com a qüestions que, «per la seva naturalesa, necessiten ser tractats amb un estudi aprofundit» per Grups d'estudi específicament constituïts. Els citem a continuació:

1. Alguns aspectes de les relacions entre les Esglésies orientals catòliques i l'Església llatina (IdS 6).

---

¹ SECRETARIA GENERAL DEL SÍNODE, *Per una Església sinodal. Comunió, participació, missió. Document preparatori* (2021), n. 2.

² SECRETARIA GENERAL DEL SÍNODE, *Cap a l'octubre de 2024*, 11 de desembre de 2023.

2. L'escolta del crit dels pobres (IdS 4 i 16).
3. La missió en l'entorn digital (IdS 17).
4. La revisió de la *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* en perspectiva sinodal missionera (IdS 11).
5. Algunes qüestions teològiques i canòniques al voltant de formes ministerials específiques (IdS 8 i 9).
6. La revisió, en perspectiva sinodal i missionera, dels documents que regulen les relacions entre bisbes, vida consagrada, agregacions eclesials (IdS 10).
7. Alguns aspectes de la figura i del ministeri del bisbe (en particular: els criteris de selecció dels candidats a l'episcopat, la funció judicial del bisbe, la naturalesa i el desenvolupament de les visites *ad limina Apostolorum*) en una perspectiva sinodal missionera (IdS 12 i 13).
8. El paper dels representants pontificis en perspectiva sinodal missionera (IdS 13).
9. Criteris teològics i metodologies sinodals per a un discerniment compartit de qüestions doctrinals, pastorals i ètiques controvertides (IdS 15).
10. La recepció dels fruits del camí ecumènic en les praxis eclesials (IdS 7).

El Sant Pare també ha confiat a la Secretaria General del Sínode la tasca d'«elaborar l'esquema de treball que concreti el mandat dels Grups». En compliment d'aquest mandat, la Secretaria General presenta a continuació, per a cadascuna d'aquestes qüestions, una fitxa on s'indica sintèticament l'abast concret dels temes objecte d'aprofundiment i els temes prioritaris a tractar.

4. Queden exclosos de la llista indicada pel Sant Pare els temes presents en l'IdS que seran objecte del discerniment de la segona sessió de la XVI Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes (octubre de 2024). Segons el que s'indica en el document *Cap a l'octubre de 2024* de la Secretaria General del Sínode de l'11 de desembre de 2023, aquesta se centrarà en «Com ser una Església sinodal en missió?» per a identificar «formes concretes del compromís missioner al que estem cridats, en el dinamisme entre unitat i diversitat propi d'una Església sinodal». Així, s'afrontarà el tema de la participació, que posa en valor «l'originalitat de cada batejat i de cada Església en la missió única d'anunciar el Senyor ressuscitat i el seu Evangeli al món d'avui», en relació a l'exercici de l'autoritat, com a expressió de comunió al servei de la missió. En particular, aquesta dinàmica específica de l'Església sinodal aprofundirà en el seu significat teològic, en les seves configuracions canòniques concretes i en els seves modalitats pràctiques d'aplicació, en tres nivells: el de cada Església local, el de les agrupacions d'Esglésies (nacionals, regionals, continentals), el de tota l'Església en la relació entre el primat del bisbe de Roma, la col·legialitat episcopal i la sinodalitat.

Sobre aquestes temàtiques, ja s'ha iniciat un procés de consulta a les Esglésies locals d'arreu del món, les aportacions del qual seran la base de la redacció de l'*Instrumentum laboris* de la segona sessió. El document *Cap a l'octubre de 2024* detalla els passos i el calendari d'aquest treball important. No és possible traçar una línia clara de demarcació entre els temes objecte dels treballs de la segona sessió i els inclosos en la llista a què es refereix el n. 3; hi ha nombrosos punts de contacte, interconnexions i superposicions. La subdivisió respon sobretot a criteris de practicitat operativa. Serà, per tant, fonamental que el treball en els diferents eixos avanci de manera coordinada i escoltant els resultats progressivament assolits en els diferents àmbits.

5. Per això, així com pel doble lligam de les temàtiques de l'elenc a què fa referència el n. 3 amb el procés del Sínode 2021-2024, s'encarrega a la Secretaria General del Sínode la tasca de

coordinar i animar el seu aprofundiment, vetllant especialment per la qualitat sinodal del mètode de treball, així com del calendari i les modalitats de composició dels Grups. En la realització d'aquesta tasca, comptarà amb el suport de la Comissió Teològica Internacional, la Pontificia Comissió Bíblica i una Comissió de canonistes constituïda al servei del Sínode d'acord amb el Dicasteri per als Textos legislatius, tal com ja es va establir en l'Audiència del 18 de desembre de 2023. Els Dicasteris de la Cúria romana, convocats per a cada un dels temes en base a les seves competències específiques, participaran en la coordinació dels treballs o oferiran la seva col·laboració, donant així una implementació concreta a l'article 33 de la *Constitució apostòlica "Praedicate Evangelium" sobre la Cúria romana i el seu servei a l'Església i al món*.

6. Els Grups d'estudi que es constituïran per a tractar els diferents temes procuraran implicar experts i bisbes de les diferents parts del món, identificats en funció de les seves competències i tenint cura de respectar la varietat de provinença geogràfica, àmbits disciplinaris, sexe i condició eclesial necessària per a un enfocament autènticament sinodal; recolliran i valoraran les aportacions existents sobre les temàtiques que se'ls assignin; els aprofundiments que aportaran s'hauran de basar no només en l'estudi i la recerca, sinó també en la consideració dels fruits de l'escolta activa en una diversitat de situacions pastorals i de les consideracions de les Esglésies locals.

Els responsables de la coordinació de cada Grup d'estudi definiran amb més precisió els participants, la metodologia i el calendari dels treballs d'una manera adequada a les matèries tractades i garantint l'adopció de modalitats autènticament sinodals. Cada Grup haurà d'elaborar al començament un pla de treball i lliurar un breu informe amb una instrucció sobre la temàtica abans del 5 de setembre de 2024, per tal que es pugui presentar a la segona sessió de l'Assemblea sinodal, seguint les indicacions que li donarà la Secretaria General del Sínode. Els Grups hauran d'acabar el seu treball, si és possible, abans de finals de juny de 2025.

7. A més, al servei del procés sinodal en un sentit més ampli, la Secretaria General del Sínode activarà un "Fòrum permanent" per a aprofundir els aspectes teològics, canònics, pastorals, espirituals i comunicatius de la sinodalitat de l'Església, també per a donar resposta a la petició formulada per l'IdS de «promoure, en un fòrum adequat, el treball teològic d'aprofundiment terminològic i conceptual de la noció i de la pràctica de la sinodalitat» (IdS 1p). En el seu treball, el «Fòrum permanent» també parará atenció a: «aclarir la relació entre sinodalitat i comunió, així com entre sinodalitat i col·legialitat» (IdS 1j); fer emergir «les múltiples expressions de la vida sinodal en contextos culturals en què les persones estan acostumades a caminar juntes com a comunitat» (11); estudiar «la contribució que l'experiència de les Esglésies catòliques orientals pot oferir a la comprensió i a la pràctica de la sinodalitat» (IdS 6d; cf. també 1k); «aprofundir les diferents concepcions i pràctiques de la sinodalitat en les diferents tradicions eclesials d'Orient i d'Occident, en un esperit d'intercanvi dels dons» (IdS 7g). S'informarà del progrés dels treballs d'aquest «Fòrum» durant la segona sessió de l'Assemblea sinodal.

1. Alguns aspectes de les relacions entre les Esglésies orientals catòliques i l'Església llatina

L'Assemblea sinodal ha posat en evidència la necessitat d'un major coneixement mutu i de diàleg entre els membres de les Esglésies orientals catòliques i l'Església llatina. En un context de creixent migració, que ha vist el desenvolupament de comunitats cristianes orientals en la diàspora, avui coexisteixen comunitats de tradicions orientals i llatines a la major part del món. En aquest sentit, l'IdS subratlla que «per diverses raons, la constitució de jerarquies orientals als països d'immigració no és suficient per a resoldre el problema, però cal que les Esglésies locals de ritu llatí, en nom de la sinodalitat, ajudin els fidels orientals emigrats a preservar la seva identitat i a conrear el seu patrimoni específic, sense patir processos d'assimilació» (IdS 6c).

Arran del que proposa l'IdS (IdS 6j), es crea un Grup d'estudi format per teòlegs i canonistes orientals i llatins, coordinat per la Secretaria General del Sínode i pel Dicasteri per a les Esglésies orientals, que després de l'aprofundiment necessari, pot formular recomanacions:

- relatives a la participació en les Conferències episcopals dels bisbes orientals fora del territori canònic (IdS 19l);
- relatives a les línies guia per a les diòcesis llatines en el territori de les quals viuen preveres i fidels orientals (cf. IdS 6c), per ajudar-los «a preservar la seva identitat i a conrear el seu patrimoni específic» (IdS 6c), i amb l'objectiu de «trobar modalitats que facin visible i experimentable la unitat efectiva en la diversitat» (IdS 6f).

Aquest Grup també podria instruir els dossiers referents a la petició «d'establir un Consell dels patriarques i arquebisbes majors de les Esglésies catòliques orientals prop del Sant Pare» (IdS 6h), i la representació adequada dels membres de les Esglésies orientals catòliques en els Dicasteris de la Cúria romana, «per a enriquir tota l'Església amb l'aportació de la seva perspectiva, afavorir la solució dels problemes identificats i participar en el diàleg en els diferents nivells» (IdS 6k).

2. L'escolta del crit dels pobres

El capítol 16 de l'IdS expressa la consciència que «“escolta” és el terme que millor expressa l'experiència més intensa que ha caracteritzat els dos primers anys de l'itinerari sinodal i també els treballs de l'Assemblea» (IdS 16a), i afirma que «una Església sinodal no pot renunciar a ser una Església que escolta i aquest compromís s'ha de traduir en accions concretes» (IdS 16n).

Posar-se a l'escolta permet a la comunitat cristiana «assumir l'actitud de Jesús en relació a les persones que va trobar» (IdS 16d). «Al llarg del procés sinodal, l'Església ha trobat moltes persones i molts grups que demanen ser escoltats i acompanyats» (IdS 16e). Cadascú té la seva història; el que els uneix a tots és l'experiència de ser víctimes de formes de marginació, exclusió, abús o opressió, en situacions molt diverses i també en la comunitat cristiana. Per a aquestes persones, ser escoltat és una experiència profundament transformadora d'afirmació i de reconeixement de la seva dignitat (cf. IdS 4a i 16b). Per a l'Església, escoltar-los permet «adonar-se del seu punt de vista i posar-se concretament al seu costat» (IdS 16i). A més, «estar al costat dels pobres significa comprometre's amb ells també en la cura de la nostra casa comuna: el crit de la terra i el crit dels pobres són el mateix crit» (IdS 4e).

Precisament, pel valor teològic de l'escolta, «és l'Església qui es posa a l'escolta» (IdS 16d). Concretament, això passa gràcies a l'acció d'aquells que, sovint a l'interior de projectes, organitzacions o institucions, intenten acompanyar persones en situació de pobresa. És fonamental promoure la consciència que escolta i acompanyament són una acció eclesial i no una tasca delegada en alguns (cf. IdS 16n).

S'institueix un Grup d'estudi encarregat d'aprofundir com fomentar la capacitat d'escolta de l'Església, als diferents nivells i sobretot a nivell local, davant de les diferents formes de pobresa i de marginalitat. El Grup d'estudi afrontará preguntes com ara:

- Quins instruments ja té l'Església a la seva disposició per a atendre els qui demanen ser escoltats? Quins nous instruments seria útil introduir?
- Com enfortir el vincle entre la comunitat cristiana que escolta, i qui treballa concretament al servei de la caritat, de la justícia i del desenvolupament integral, per a evitar formes de delegació i desresponsabilització? Pot ser útil pensar en establir un ministeri de l'escolta i de l'acompanyament (cf. IdS 16p)?
- Com es poden connectar millor en xarxa les iniciatives d'acollida i de promoció humana? Com acompanyar millor l'escolta amb accions de protecció dels «drets dels pobres i dels exclosos, i [...] la denúncia pública de les injustícies» (IdS 4f)?
- De quina manera la recerca teològica pot aprendre el que ens han d'ensenyar els pobres, ja que «a través dels seus sofriments coneixen directament el Crist que pateix (cf. *Evangelii gaudium*, n. 198)» (IdS 4h)?
- Amb quins instruments és possible donar resposta a les necessitats formatives dels que estan directament implicats en el servei de la caritat i en la promoció de la justícia i del desenvolupament humà integral? Com podem desenvolupar una espiritualitat que els sostingui?

El Grup d'estudi serà coordinat pel Dicasteri per al Servei del desenvolupament humà integral juntament amb la Secretaria General del Sínode; també hi participarà el Dicasteri per al Servei de la caritat i s'implicaran persones, projectes, organitzacions i xarxes rellevants per als àmbits tractats.

3. La missió en l'entorn digital

El capítol 17 de l'IdS constitueix l'horitzó dins del qual es pot copsar la importància que té per a l'Església dur a terme la missió d'anunciar l'Evangelí també en l'entorn digital, que implica tots els aspectes de la vida humana i, per tant, ha de ser reconegut com una cultura i no només com una àrea d'activitat. Tanmateix, a l'Església li costa reconèixer l'acció en l'entorn digital com una dimensió crucial del seu testimoni en la cultura contemporània (cf. IdS 17b).

Tot i que concerneix tothom, l'acció en el món digital està marcada per una atenció especial al món de la joventut: molts joves «han abandonat els espais físics de l'Església que intentem oferir-los a favor dels espais en línia» (IdS 17k); al mateix temps, «els joves, i entre ells els seminaristes, els preveres joves i els consagrats i les consagrades joves, que sovint en tenen una profunda experiència directa, són els més adequats per a dur endavant la missió de l'Església en l'entorn digital» (IdS 17d).

A més d'animar les Esglésies locals a estar més atentes a l'entorn digital (cf. *Cap a l'octubre de 2024*, n. 2), convé establir un Grup d'estudi per a aprofundir les implicacions a nivell teològic, espiritual i canònic, i identificar els requisits a nivell estructural, organitzatiu i institucional per a dur a terme la missió digital. «Cal una atenció renovada a la qüestió dels llenguatges que utilitzem per a parlar a les ments i els cors de les persones en una gran diversitat de contextos, d'una manera bonica i accessible» (IdS 51). El Grup treballarà afrontant preguntes com ara:

- Una Església sinodal missionera, què pot aprendre d'una major immersió en l'entorn digital? Amb quins criteris podem avaluar les múltiples experiències que s'han viscut durant la pandèmia, per tal d'identificar quins podrien ser «els beneficis perdurables per a la missió de l'Església en l'entorn digital» (IdS 17j)?
- Com és possible integrar la missió digital d'una manera més ordinària en la vida de l'Església i en les estructures eclesials, aprofundint les implicacions de la nova frontera digital missionera per a la renovació de les estructures parroquials i diocesanes existents (cf. IdS 17j)?
- Quines adaptacions a l'entorn digital requereix la noció de jurisdicció? De fet, «les iniciatives apostòliques en línia tenen un abast i un radi d'acció que s'estén més enllà dels límits territorials entesos tradicionalment. Això planteja preguntes importants sobre com es poden regular i quina autoritat eclesiàstica és responsable de la supervisió» (IdS 17h).

El Grup d'estudi estarà coordinat pel Dicasteri per a les comunicacions i la Secretaria General del Sínode; també hi estaran implicats el Dicasteri per a la Cultura i l'Educació i el Dicasteri per a l'Evangelització. Les persones implicades en la iniciativa “L'Església t'escolta” estan disponibles per a oferir la seva aportació.

4. La revisió de la *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* en una perspectiva sinodal missionera

L'IdS assenyala la necessitat parer una atenció especial a la formació dels diaques i dels preveres i formula explícitament la petició que «els seminaris o altres itineraris de formació dels candidats al ministeri estiguin vinculats a la vida quotidiana de les comunitats» (IdS 11e). També demana que «els candidats al ministeri, abans d'emprendre camins específics, hagin adquirit una experiència real, encara que inicial, de la comunitat cristiana» i que el camí de formació no creï «un ambient artificial, separat de la vida comuna dels fidels» (IdS 14n). També subratlla la importància que «l'experiència de l'encontre, del compartir la vida i del servei als pobres i els marginats esdevingui part integrant de tots els itineraris de formació [...]. Això val especialment per als candidats al ministeri ordenat i a la vida consagrada» (IdS 4o).

La formació *al* ministeri ordenat i *en el* ministeri ordenat (és a dir, la formació permanent) s'ha d'inserir en la xarxa de relacions que constitueixen l'Església i que la converteixen en “signe i instrument” de la unió de Déu amb la humanitat i dels éssers humans entre ells.

Pel que fa a les Esglésies orientals catòliques, han de preparar les seves pròpies normes en aquesta matèria, partint del seu patrimoni litúrgic, teològic, espiritual i disciplinari.

Pel que fa a l'Església llatina, actualment, per als països sota la competència del Dicasteri per al Clergat, i parcialment per als territoris sota la competència del Dicasteri per a l'Evangelització (Secció per a la Primera evangelització i les noves Esglésies particulars), per als Instituts de vida consagrada i per a les Societats de vida apostòlica, per a les Associacions clericals que poden incardinar clergues, per als Ordinariats militars i els Ordinariats personals, així com per a les Cases de formació dels moviments i de les noves comunitats eclesials, el perfil de la formació al ministeri ordenat està indicat per la *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis. El do de la vocació*, publicada l'any 2016 per l'aleshores Congregació per al Clergat. Les Conferències episcopals tenen la tasca d'elaborar la seva pròpia *Ratio Nationalis* (cf. *Optatam totius*, n. 1; CIC can. 242, § 1).

Ara sembla oportú constituir un Grup d'estudi que faci una verificació de la formació per al ministeri ordenat i una revisió de la *Ratio Fundamentalis* en la perspectiva de l'Església sinodal missionera (IdS 11j), al servei de les Conferències episcopals, afrontant almenys aquestes qüestions:

- Quins aspectes, criteris, disposicions de l'actual *Ratio Fundamentalis* corresponen al rostre de l'Església sinodal missionera i quins necessiten ser repensats?
- Quines opcions s'han de prendre per connectar millor els camins formatius al ministeri ordenat amb els proposats per a les altres figures ministerials (ministeris instituïts i “de facto”)?
- Quines modificacions es podrien preveure per tal de reconèixer adequadament, en els diferents contextos, les competències de les Conferències episcopals?

La tasca de verificació i revisió serà coordinada pel Dicasteri per al Clergat amb la Secretaria General del Sínode, però també requereix la participació dels Dicasteris per a l'Evangelització; per a les Esglésies orientals; per als Laics, la família i la vida; per als Instituts de vida consagrada i les Societats de vida apostòlica; per a la Cultura i l'Educació. Tenint en compte la importància del tema, cal una avaluació i una anàlisi en profunditat del tema a nivell interdicasterial.

5. Algunes qüestions teològiques i canòniques al voltant de formes ministerials específiques

L'*Informe de síntesi* ha assenyalat la necessitat de «continuar aprofundint en la comprensió teològica de les relacions entre carismes i ministeris en una perspectiva missionera» (IdS 8i). Les dimensions carismàtica i ministerial de l'Església no s'oposen ni se superposen. De maneres diferenciades i amb diferents nivells de consciència i de visibilitat, totes dues formen part de la vida de cada membre del Poble de Déu i de cada realitat eclesial.

La segona sessió de la XVI Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes abordarà la pregunta «*Com ser una Església sinodal en missió?*». L'Assemblea estarà cridada a proposar camins practicables, des del punt de vista teològic i canònic, per a promoure i recolzar en els diferents contextos la participació de tots els batejats en la missió de l'Església. Si, d'una banda, cal evitar que la participació dels fidels laics es limiti «a les tasques intraeclesials sense un compromís real per a l'aplicació de l'Evangelí a la transformació de la societat» (*Evangelii gaudium*, n. 102), d'altra banda, cal continuar la recerca sobre les relacions entre les diferents formes de ministerialitat eclesial.

També al servei d'aquest compromís, sembla important aprofundir des d'ara en algunes qüestions teològiques i canòniques vinculades als temes següents: l'especificitat de la potestat sacramental; la relació que existeix entre el poder sacramental (especialment el que es deriva del poder d'administrar l'Eucaristia) i els serveis eclesials necessaris per a la cura i el creixement del sant Poble de Déu en vista de la missió; l'origen dels ministeris; la dimensió carismàtica de la vida de l'Església; les funcions i els serveis eclesials que no requereixen el sagrament de l'Orde; l'Orde sagrat com a servei i els problemes derivats d'una concepció incorrecta de l'autoritat eclesial; el lloc de les dones en l'Església i la seva participació en els processos de presa de decisions i en el lideratge de les comunitats.

- Aquest és el context en el qual es pot plantejar adequadament la qüestió del possible accés de les dones al diaconat: aquest grup de treball té la tasca de continuar «la recerca teològica i pastoral sobre l'accés de les dones al diaconat, beneficiant-se dels resultats de les comissions expressament establertes pel Sant Pare» (cf. IdS 9n).
- El treball també tindrà com a objectiu donar resposta al desig expressat per l'Assemblea sinodal «d'un major reconeixement i valoració de l'aportació de les dones, i d'un creixement de les responsabilitats pastorals que se'ls confia en tots els àmbits de la vida i de la missió de l'Església» (IdS 9i).

En coordinació amb la Secretaria General del Sínode, l'estudi d'aquestes qüestions es confia al Dicasteri per a la Doctrina de la fe, en diàleg amb els diferents Dicasteris competents.

6. La revisió, en perspectiva sinodal i missionera, dels documents que regulen les relacions entre bisbes, vida consagrada i agregacions eclesials

La sinodalitat va de la mà del reconeixement i la valorització dels carismes de tots els membres del Poble de Déu. L'Assemblea ha posat en evidència la importància de l'articulació dels dons jeràrquics i els dons carismàtics en la vida i en la missió de l'Església. El Magisteri de l'Església ha desenvolupat un ampli ensenyament en aquest sentit; durant la primera sessió va sorgir clarament la necessitat d'interrogar-se sobre el sentit eclesiològic i les implicacions canòniques i pastorals d'aquestes adquisicions (IdS 10e).

Des d'aquesta perspectiva, l'IdS reconeix la realitat i l'aportació de la vida consagrada i de les diferents formes d'agregacions eclesials al desenvolupament de la vida sinodal de l'Església, i demana aprofundir com les relacions entre pastors, consagrats i consagrades, membres dels moviments eclesials i de les noves comunitats poden articular-se millor i posar-se junts al servei de la comunió i la missió (IdS 10f).

Amb aquesta finalitat, s'estableix un Grup d'estudi que aprofundeixi temes com:

- La revisió dels «“criteris directius sobre les relacions entre els bisbes i els religiosos a l'Església” proposats en el document *Mutuae relationes* de 1978» (IdS 10g).
- La identificació, també a partir de l'estudi de bones pràctiques ja existents, de llocs i instruments perquè «les Conferències episcopals i les Conferències de les superiores i dels superiors majors dels Instituts de vida consagrada i de les Societats de vida apostòlica posin en marxa llocs i instruments adequats per a promoure encontres i formes de col·laboració amb esperit sinodal» (IdS 10h).
- La identificació, també a partir de l'estudi de bones pràctiques ja existents, de llocs i instruments per a promoure les relacions orgàniques entre les Associacions laicals, els Moviments eclesials i les noves Comunitats i la vida de les Esglésies locals, a partir de la configuració de les Consultes i els Consells on conflueixen els representants de les agregacions eclesials (IdS 10i).

El Grup d'estudi serà coordinat per la Secretaria General del Sínode, en col·laboració amb els Dicasteris per als Bisbes, per als Instituts de Vida consagrada i les Societats de vida apostòlica, per a l'Evangelització (secció de Primera evangelització i les noves Esglésies particulars), per als Laics, la família i la vida; també haurà d'implicar les instàncies internacionals de representació de la vida consagrada (UISG i USG) i de les diferents agregacions eclesials.

7. Alguns aspectes de la figura i del ministeri del bisbe (en particular: els criteris de selecció dels candidats a l'episcopat, la funció judicial del bisbe, la naturalesa i el desenvolupament de les visites *ad limina Apostolorum*) en una perspectiva sinodal missionera

La figura i el paper del bisbe ha estat un dels temes centrals del treball de la primera sessió de l'Assemblea sinodal, donada l'abundància de referències que es troben a l'*Instrumentum laboris*. Aquesta centralitat també emergeix en l'IdS, tant als capítols 12 i 13, dedicats explícitament a l'episcopat, com en els altres capítols la temàtica dels quals implica el paper del bisbe, com per exemple els capítols 8, 10, 11, 18, 19, 20. L'aprofundiment i l'examen de molts aspectes del ministeri episcopal serà el tema dels treballs de la segona sessió.

Aquest treball, sens dubte, es podrà beneficiar d'un esforç de preparació i, d'altra banda, probablement no serà possible esgotar la discussió de tots els aspectes de la figura i el ministeri del bisbe en l'assemblea. Per aquest motiu convé confiar l'aprofundiment d'alguns d'ells a Grups d'estudi específics.

Un primer Grup, coordinat pel Dicasteri per als Bisbes i per la Secretaria General del Sínode, amb la implicació dels Dicasteris per a l'Evangelització i per a les Esglésies orientals, tractarà temes com:

- En una Església sinodal, quins són els criteris per a la selecció dels bisbes (cf. IdS 12l)? Com pot o ha d'entrar l'Església local en el procés de selecció: el Poble de Déu en tots els seus components, el presbiteri, els organismes de participació i les Conferències episcopals?
- En aquesta activitat de selecció que implica diferents subjectes institucionals, el nunci desenvolupa un paper delicat, representant la proximitat local de la sol·licitud universal: com pot créixer el seu servei en la implicació de tots els membres del Poble de Déu de les diòcesis implicades, en una perspectiva autènticament sinodal i tenint cura d'evitar pressions inadequades (cf. IdS 12l)?
- Com les visites *ad limina* poden esdevenir un moment i instrument d'exercici de la col·legialitat i la sinodalitat, en la lògica de l'intercanvi de dons al servei de la comunió (cf. IdS 13g)?

Un segon Grup d'estudi, coordinat pel Dicasteri per als Textos legislatius i la Secretaria General del Sínode, amb la participació dels Dicasteris per als Bisbes i per a l'Evangelització, aprofundirà en el tema de la funció judicial del bisbe, ja plantejada pel *Motu proprio "Vos estis lux mundi"* (25 de març de 2023):

- Com promoure'n l'exercici en una lògica sinodal (cf. IdS 12c), també per a afrontar la dificultat, manifestada durant la primera sessió, de conciliar en alguns casos el paper de pare i el de jutge (cf. IdS 12i)?

8. El paper dels representants pontificis en perspectiva sinodal missionera

En el marc de la proposta de la cultura de la transparència i la rendició de comptes com a «part integral d'una Església sinodal que promou la corresponsabilitat, així com una possible salvaguarda contra els abusos» (IdS 12j; cf. també 12i i 11k), l'Assemblea considera «oportú oferir formes d'avaluació de l'acció dels representants pontificis per part de les Esglésies locals dels països on exerceixen la seva missió, per tal de facilitar i perfeccionar el seu servei» (IdS 13i).

Els nuncis desenvolupen un paper fonamental en el procés d'elecció dels bisbes (cf. *supra*, la Fitxa n. 7), però encara més representen un nus fonamental en l'articulació entre els nivells local i universal de la vida de l'Església. Per tant, el seu ministeri i la manera com es duu a terme han d'estar en sintonia amb l'atenció a les Esglésies locals típica d'una Església sinodal (cf. IdS 13c). Aquesta embranzida posa en relleu «el paper determinant de les Conferències episcopals» (IdS 19d), de les quals cal repensar les prerrogatives i les competències en clau sinodal, posa de manifest «la necessitat d'una instància de sinodalitat i col·legialitat a nivell continental» (*ibid.*) i motiva la proposta de «potenciar la província eclesiàstica o metropolitana, com a lloc de comunió de les Esglésies locals d'un territori» (IdS 19i). La modificació en clau sinodal de l'ambient amb què interactuen els nuncis apostòlics, en la línia d'una major riquesa d'instàncies intermèdies, demana recomprender com el seu ministeri pot contribuir avui a consolidar els llaços de comunió entre les Esglésies locals i el successor de Pere, per a permetre-li conèixer, d'una manera més segura, les seves necessitats i aspiracions.

A aquesta tasca es dedicarà un Grup d'estudi, centrat en la coordinació de la Secretaria d'Estat i de la Secretaria General del Sínode, amb la implicació dels Dicasteris per als Bisbes i per a l'Evangelització. També sembla útil la implicació d'alguns representants de les Esglésies locals i dels seus episcopats, per exemple valorant les agrupacions d'Esglésies a nivell continental.

9. Criteris teològics i metodologies sinodals per a un discerniment compartit de qüestions doctrinals, pastorals i ètiques controvertides

A partir del debat de l'Assemblea, l'IdS afirma que «entre les qüestions sobre les quals cal continuar la reflexió, hi ha la de la relació entre veritat i amor i la repercussió que té en moltes qüestions controvertides» (IdS 15d), reconeixent que «de vegades, les categories antropològiques que hem desenvolupat no són suficients per a captar la complexitat dels elements que sorgeixen de l'experiència o del coneixement científic i demanen un perfeccionament i un estudi posterior» (IdS 15g). Per això «reconeixem la necessitat de continuar la reflexió eclesial sobre el trenat originari d'amor i veritat testimoniats per Jesús, amb l'objectiu d'una pràctica eclesial que faci honor a la seva inspiració» (IdS 15h), dedicant «el temps necessari [i...] les millors energies, sense cedir a judicis simplificadors que fereixen les persones i el cos de l'Església» (IdS 15g).

En aquesta perspectiva, l'Assemblea ha formulat la proposta de «promoure iniciatives que permetin un discerniment compartit sobre qüestions doctrinals, pastorals i ètiques que són controvertides, a la llum de la Paraula de Déu, de l'ensenyament de l'Església, de la reflexió teològica i valorant l'experiència sinodal» (IdS 15k). També n'indica el possible mètode: «Això es pot fer a través de l'aprofundiment entre experts de diferents competències i províncies en un context institucional que tuteli la confidencialitat del debat i promogui la franquesa de la discussió, deixant també espai adequat a la veu de les persones directament afectades per les polèmiques esmentades» (*ibid.*) i demana explícitament que aquest procés «s'ha de començar de cara a la propera sessió sinodal» (*ibid.*).

A aquesta petició es pot respondre amb la formació d'un Grup d'estudi que, a partir de la base d'un enfocament global compartit, rellegeixi les categories tradicionals de l'antropologia, de la soteriologia i de l'ètica teològica amb l'objectiu d'aclarir millor les relacions entre caritat i veritat, en la fidelitat a la vida i a l'ensenyament de Jesús, i en conseqüència també entre la pastoral i la doctrina (moral). En aquest treball caldrà articular millor la relació circular entre doctrina i pastoral: la primera s'acostuma a associar a la veritat i la segona a la misericòrdia, com si pràctiques que semblen assenyades pastoralment no tinguessin cap repercussió en la sistematització doctrinal. A més, ens haurem de preguntar com, en els diferents discerniments, parar «una atenció més gran a la diversitat de situacions i una escolta més atenta de la veu de les Esglésies locals» (IdS 13h).

Tenint en compte l'autoritat necessària per a afrontar aquesta tasca, la direcció d'aquest Grup es confia al Prefecte del Dicasteri per a la Doctrina de la fe i al Secretari de la Comissió Teològica internacional, amb el suport de la Secretaria General del Sínode. La Pontifícia Acadèmia per a la vida està convidada a aportar la seva contribució.

En aquest àmbit, potser més encara que en altres, es cospa la urgència d'avançar cap a una major col·laboració entre els organismes que, encara que amb diversos títols, parlen en nom de la Santa Seu amb l'objectiu d'una major coherència en les seves posicions. Les dissonàncies, i encara més les contraposicions, corren el risc d'afavorir la divisió i la desorientació més que l'acarament i la reflexió. Un enfocament sinodal no té com a objectiu l'homogeneïtat, sinó l'harmonia.

10. La recepció dels fruits del camí ecumènic en les praxis eclesials

Que «el camí de la sinodalitat, que està recorrent l'Església catòlica, és i ha de ser ecumènic, de la mateixa manera que el camí ecumènic és sinodal»³ no és només un auguri: el procés sinodal de l'Església catòlica està tenint una gran rellevància ecumènica i diverses Esglésies i Comunitats eclesials han expressat un agraïment sincer pel que ha passat. La primera sessió ha estat marcada per dues novetats importants: va ser introduïda, i no de manera decorativa, per la vetlla ecumènica de pregària "Together", en què van participar caps i líders de les diferents Esglésies; els Delegats fraterns han participat activament, amb dret de paraula, en el diàleg i el discerniment realitzat en els cercles menors i en la plenària.

Hem d'aprofitar les oportunitats que s'obren a partir de la riquesa de les convergències assolides, en la puntualitat de les qüestions a afrontar indicades en el capítol 7 de l'IdS i en la concreció de les propostes que s'hi plantegen. Per a això, convé constituir un Grup d'estudi que abordi les qüestions següents:

- A la llum dels diàlegs teològics, i parant atenció a les implicacions eclesials concretes, aprofundir en la interdependència recíproca entre sinodalitat i primat en els diferents nivells eclesials amb especial referència a «la manera de comprendre el ministeri petrí al servei de la unitat» (IdS 7h) tal com desitjava sant Joan Pau II a l'Encíclica *Ut unum sint*.
- L'aprofundiment, des d'un punt de vista teològic, canònic i pastoral, de la qüestió de l'hospitalitat eucarística (*communicatio in sacris*), a la llum del nexa entre comunió sacramental i eclesial, amb referència especial a l'experiència i el significat ecumènic de les parelles i les famílies interconfessionals (cf. IdS 7i).
- Una reflexió aprofundida i oberta «sobre el fenomen de les comunitats "sense denominació" i dels moviments de "despertar" d'inspiració cristiana» carismàtica/pentecostal (IdS 7j).

El Grup d'estudi estarà coordinat conjuntament per la Secretaria General del Sínode i el Dicasteri per a la Promoció de la unitat dels cristians.

Vaticà, 14 de març de 2024

---

³ FRANCESC, *Discurs a Sa Santedat Mar Awa III Catholicos-Patriarca de l'Església Assíria d'Orient*, 19 de novembre de 2022, cit. a XVI ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DEL SÍNODE DELS BISBES, *Instrumentum laboris per a la primera sessió (octubre de 2023)*, B 1.4.